

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Президент Закладу вищої освіти
«Університет Короля Данила»,
доктор юридичних наук, професор

А.І. Луцький

« 30 » _____ 2025 р.

ВИСНОВОК

Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила» про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Гончарика Романа Петровича на тему «Архітектурно-просторові зміни Івано-Франківська в радянський період», підготовлену на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань «Архітектура та будівництво» за спеціальністю 191 Архітектура та містобудування; тема затверджена Вченою радою Університету Короля Данила 26 травня 2022 р., протокол № 10.

Правові підстави видачі висновку:

На підставі заяви аспіранта Гончарика Романа Петровича на тему «Архітектурно-просторові зміни Івано-Франківська в радянський період» (далі – здобувача), який виконав акредитовану освітньо-наукову програму та підготував дисертацію на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 Архітектура та містобудування в Закладі вищої освіти «Університет Короля Данила» (далі – Університет), про отримання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації, а також поданої дисертації, копій наукових публікацій, довідки про виконання освітньо-наукової програми та висновку наукового керівника, відповідно до пункту 26 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502), структурним підрозділом Університету, що виконує освітньо-наукову програму за спеціальністю 191 Архітектура та містобудування та здійснив підготовку здобувача – кафедрою архітектури та будівництва (далі – кафедра), з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації 30.04.2025 р. було проведено засідання, на якому відбулася публічна презентація здобувачем наукових результатів дисертації та її обговорення.

Витяг
з протоколу міжкафедрального засідання кафедри архітектури та
будівництва та кафедри дизайну
Університету від 30.04.2025 р., на якому відбулася публічна презентація
здобувачем наукових результатів дисертації та її обговорення

Присутні:

Шевчук Мирослава Олегівна – кандидатка хімічних наук, доцентка кафедри, заступниця завідувача кафедри архітектури та будівництва (головуюча на засіданні кафедри);

Огоньок Юрій Володимирович – доцент кафедри, доктор філософії архітектури, в.о. завідувача кафедри архітектури та будівництва;

Косьмій Михайло Михайлович – доктор архітектури, професор, професор кафедри архітектури та будівництва;

Карпаш Максим Олегович – доктор технічних наук, професор, професор кафедри архітектури та будівництва;

Ілин Любомир Михайлович – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри архітектури та будівництва;

Савчук Андрій Іванович – кандидат архітектури, доцент кафедри архітектури та будівництва (науковий керівник);

Габрель Михайло Миколайович – кандидат архітектури, доцент кафедри архітектури та будівництва;

Касіянчук Василь Дмитрович – кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри архітектури та будівництва;

Артюмов Віталій Євгенійович – кандидат технічних наук, доцент кафедри архітектури та будівництва;

Жовтуля Любомир Ярославович – кандидат технічних наук, доцент кафедри архітектури та будівництва;

Матоліч Ірина Яремівна – кандидатка мистецтвознавства, доцентка, завідувачка кафедри дизайну;

Гілязова Наталія Михайлівна – кандидатка мистецтвознавства, доцентка, доцентка кафедри дизайну;

Гончарик Роман Петрович – здобувач.

Порядок денний: публічна презентація здобувачем Гончариком Романом Петровичем наукових результатів дисертації на тему «Архітектурно-просторові зміни Івано-Франківська в радянський період» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю за спеціальністю 191 Архітектура та містобудування та її обговорення з метою надання висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Слухали: здобувача Гончарика Р.П. про результати виконаного ним дисертаційного дослідження. У своїй доповіді аспірант чітко обґрунтував наукову та практичну актуальність обраної теми, визначив мету, ключові задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження. Доповідач детально описав структуру роботи та основні її положення, розкрив новизну, теоретичне та практичне значення представленої дисертації. Здобувач акцентував увагу на наступних моментах

свого дослідження.

Дисертація присвячена комплексному дослідженню архітектурно-просторових трансформацій міста Івано-Франківська у період радянської доби (1944–1991 рр.), що стали наслідком реалізації централізованої містобудівної політики та соціалістичної моделі просторової організації. Основну увагу зосереджено на виявленні закономірностей і суперечностей у процесах реконструкції, розширення, стандартизації та ідеологізації міського середовища, які суттєво вплинули на морфологію міста, його функціональну структуру, архітектурну типологію та ідентичність.

У дисертації окреслено теоретико-методологічні засади аналізу архітектурно-просторових змін, що ґрунтуються на міждисциплінарному підході – поєднанні історико-архітектурного аналізу, соціокультурної інтерпретації, морфологічного аналізу та вивчення архівних, картографічних і візуальних джерел. Особливу увагу приділено реконструкції планувальних рішень, типових форм житлової та громадської забудови, трансформації центральних районів і периферійних мікрорайонів, а також феномену просторових конфліктів між історичною спадщиною та модерністськими наративами.

У межах дослідження виокремлено чотири ключові етапи радянської трансформації міського середовища – післявоєнну реконструкцію, індустріальну стандартизацію, період пізньорадянської модернізації та перехідну фазу кінця 1980-х років. Для кожного етапу охарактеризовано основні архітектурно-планувальні особливості, визначено пріоритетні функціональні акценти та просторові виклики. Значну увагу приділено аналізу соціальних, екологічних і візуальних наслідків радянського будівництва, які залишаються актуальними в сучасному планувальному дискурсі.

На основі отриманих результатів обґрунтовано типологію архітектурно-просторових змін і просторових конфліктів, а також розроблено рекомендації щодо ревіталізації проблемних територій, інтеграції культурної спадщини в сучасну містобудівну політику та підвищення енергоефективності у процесі адаптації радянської забудови до сучасних потреб.

Дослідження виконане відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри архітектури та будівництва Закладу вищої освіти “Університет Короля Данила” за напрямом «Виклики та вимоги життєстійкості в просторовій організації та розвитку урбанізованих систем і територій» (державний реєстраційний номер: 0124U003428).

Мета дослідження полягає у здійсненні комплексного аналізу архітектурно-просторових змін Івано-Франківська в радянський період (1944–1991 рр.), виявленні їх закономірностей, визначенні позитивних та негативних наслідків для міського середовища, а також розробці науково обґрунтованих рекомендацій щодо оптимізації сучасних містобудівних рішень, спрямованих на ревіталізацію міських територій та інтеграцію радянської архітектурної спадщини в контекст сучасного розвитку міста.

Об’єктом дослідження є архітектурно-містобудівна структура Івано-Франківська в період 1944–1991 рр. як прояв урбаністичних процесів радянської епохи.

Предметом дослідження є архітектурно-просторові трансформації міського середовища Івано-Франківська в радянський період, їхні ідеологічні, соціальні, функціонально-планувальні, екологічні та естетичні особливості, механізми формування і наслідки для сучасного розвитку міста.

Методологію дослідження становлять такі методи: історико-генетичний, морфологічний аналіз; порівняльно-історичний метод; картографічний метод та аналіз архівних джерел; соціологічний підхід; натурні дослідження; статистичний аналіз та геоінформаційні технології (GIS).

Практичне значення полягає в тому, що сформульовані та обґрунтовані в роботі положення, висновки та пропозиції можуть бути використані в: 1) процесі розроблення містобудівної документації, генеральних планів міст, стратегій просторового розвитку, детальних планів територій, зонінгу та проектів реконструкції міських просторів (довідка про впровадження від Департаменту містобудування та архітектури Івано-Франківської міської ради від 03.04.25). Матеріали дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила», зокрема при викладанні курсів «Історія архітектури та містобудування», «Теоретичні та методичні основи архітектурного проектування», «Основи містобудування» (акт впровадження від 30.04.25), а також науково-дослідній та експертно-аналітичній роботі Науково-дослідного інституту імені академіка УАН І.М. Луцького при виконанні наукових програм розвитку Університету Короля Данила (довідка про впровадження від 09.04.25).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та авторські пропозиції можуть бути використані в: 1) процесі розроблення містобудівної документації, генеральних планів міст, стратегій просторового розвитку, детальних планів територій, зонінгу та проектів реконструкції міських просторів (акт впровадження за підписом Прокіпчука А.); 2) авторська методика класифікації просторових конфліктів з використанням геоінформаційних систем може слугувати важливим інструментом для архітекторів, урбаністів, географів і соціологів при реалізації містобудівних проектів різного масштабу (акт впровадження Благо); 3) навчальному процесі Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила» при викладанні курсів «Історія архітектури та містобудування», «Містобудівне проектування», «Основи урбаністики», «Сучасні проблеми архітектури та містобудування», «Теорія містобудівного планування», «Методи наукових досліджень в архітектурі та містобудуванні» (акт впровадження).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в комплексному аналізі архітектурно-просторових трансформацій міста Івано-Франківська у радянський період (1944–1991 рр.), розробці нових теоретичних і методичних підходів до аналізу просторових конфліктів та запропонуванні практичних рекомендацій щодо збереження і вдосконалення просторової структури міста. Найважливішими елементами наукової новизни є такі положення:

вперше:

- здійснено комплексний морфологічний аналіз розвитку архітектурно-просторової структури міста Івано-Франківська за радянського періоду з

виокремленням трьох основних етапів (повоєнної реконструкції, інтенсивного містобудування та періоду архітектурної кризи), що дозволило виявити та систематизувати основні закономірності й типові ознаки розвитку середніх міст західноукраїнського регіону в умовах радянської урбаністики;

- запропоновано авторську методику класифікації просторових конфліктів, яка передбачає поетапний аналіз архітектурно-містобудівних, історико-культурних, соціальних та екологічних аспектів, з використанням сучасних GIS-технологій для їх візуалізації, що дозволило виокремити конфліктні території та розробити ефективні містобудівні рішення для їх гармонізації;

- введено у науковий обіг значний масив архівних картографічних матеріалів, генеральних планів радянського періоду та сателітарних знімків, які дозволили простежити просторову динаміку міста у досліджуваній період;

удосконалено:

- підходи до визначення періодизації розвитку міських структур у радянський період, зокрема уточнено критерії та параметри аналізу планувальних рішень, типів забудови, стилістичних особливостей та соціальних наслідків, що дозволило детально охарактеризувати особливості кожного етапу розвитку міста;

- методику оцінки соціальних наслідків містобудівних рішень на основі комплексних соціологічних досліджень та опитувань мешканців, що сприяло виявленню закономірностей та механізмів формування громадського спротиву щодо типових радянських проектів забудови, втрати ідентичності міста та історичної пам'яті;

- методичні підходи щодо аналізу використання художньо-декоративних елементів у радянській архітектурі в регіональному контексті, визначено їхню роль у формуванні ідеологічних та соціальних функцій міського середовища;

дістало подальший розвиток:

- використання інтегрованого міждисциплінарного підходу до аналізу архітектурно-просторових змін, що передбачає залучення історико-генетичного, морфологічного, картографічного, натурного, соціологічного та GIS-методів, що дозволяє створювати комплексні просторові моделі містобудівного розвитку та простежити причинно-наслідкові зв'язки між минулими планувальними рішеннями та сучасним станом міського середовища;

- формування методологічних засад ревіталізації типових житлових та громадських просторів радянського періоду з використанням принципів збереження історико-культурної спадщини, екологічної стабільності, гармонізації соціальних і функціональних аспектів, що може бути поширено на інші міста України зі схожими проблемами розвитку;

- рекомендації щодо організації ефективної комунікації між органами влади, громадами та бізнес-структурами у процесі прийняття рішень, пов'язаних з архітектурно-містобудівними перетвореннями, що дозволить значно знизити соціальну напругу та забезпечити суспільну підтримку важливих проектів реконструкції та розвитку міста.

Після закінчення доповіді здобувача присутніми були поставлені наступні питання:

Запитання доктора технічних наук, професора Карпаша Максима Олеговича: Яким чином у дисертаційному дослідженні визначено типологію архітектурно-просторових змін Івано-Франківська радянського періоду, та наскільки обґрунтованими є методичні підходи до аналізу трансформацій міського середовища?

Відповідь здобувача: У дисертаційному дослідженні типологія архітектурно-просторових змін міського середовища Івано-Франківська в радянський період сформована на основі комплексного аналізу широкого кола джерел. Зокрема, було опрацьовано історико-архітектурні описи, архівні плани розвитку міста, генеральні плани різних років, топографічні та кадастрові карти, фото- і графічні матеріали, а також нормативні документи містобудівної політики УРСР, які відображають еволюцію підходів до організації міського простору впродовж 1944–1991 років.

Типологічну модель побудовано шляхом поділу досліджуваного періоду на чотири ключові етапи, що відображають послідовність та характер змін:

Післявоєнна реконструкція (1944–1955) – охоплює процес відбудови зруйнованих районів, відновлення історичного ядра та впровадження елементів сталінського ампіру в громадську забудову. Цей період відзначається збереженням тяглості історичного планування з незначними втручаннями.

Індустріальна стандартизація (1956–1975) – характеризується впровадженням ідеології "нового соціалістичного побуту", домінуванням серійного житлового будівництва, зміною у масштабності забудови, появою мікрорайонів та трансформацією функціонального зонування відповідно до індустріальної моделі міста.

Пізньорадянська доба (1976–1991) – відзначається спробами модернізації житлового середовища, формуванням нових масивів на периферії, посиленням конфлікту між історичним середовищем і великомасштабними інтервенціями, спрощенням архітектурної мови та втратами історичних структур.

Перехідний етап (кінець 1980-х) – умовно виокремлений як фаза наростання просторової та ідеологічної кризи, що супроводжується стагнацією містобудівного розвитку, розмиванням нормативної бази, зростанням неузгоджених втручань і формуванням передумов до пострадянських трансформацій.

Методологічний інструментарій включає поєднання кількох підходів:

Архітектурно-містобудівний аналіз — застосований для ідентифікації змін у морфології вулично-квартальної структури, щільності забудови, трансформації домінант і зміни функціонального зонування;

Морфологічний підхід — дозволив охопити зміни в об'ємно-просторовій організації кварталів та їх співвідношення з історичною тканиною міста;

Соціологічний компонент — ґрунтується на анкетуванні мешканців, що дало змогу виявити сприйняття змін у міському середовищі, ступінь ідентифікації з простором, рівень конфліктності;

Порівняльно-історичний аналіз — виявив як спадкоємність, так і розриви між етапами розвитку міста, дозволив простежити процеси дезінтеграції традиційного середовища під впливом індустріальних рішень.

Обґрунтованість типології підтверджується її відповідністю історико-містобудівній динаміці, картографічними спостереженнями, візуальними матеріалами та даними емпіричних досліджень. Важливим результатом стало виявлення структурних конфліктів, зокрема конфліктів між забудовою різних періодів, суперечностей у функціональному зонуванні, неузгодженості масштабів нової забудови з історичним контекстом, а також розбалансованості просторової ідентичності міста.

У підсумку, типологія змін, запропонована у дослідженні, має як теоретичне значення для систематизації урбаністичних трансформацій, так і практичне — для формування засад ревіталізації, реконструкції конфліктних зон, розробки містобудівної документації нового покоління, зорієнтованої на збереження історико-культурного шару та підвищення якості міського середовища.

Запитання кандидата історичних наук, доцента, доцента кафедри Ілина Любомира Михайловича:

Яким чином радянська містобудівна політика вплинула на трансформацію ідентичності міського простору Івано-Франківська, та як ці зміни інтерпретуються в контексті сучасної урбаністики?

Відповідь здобувача: Радянська містобудівна політика кардинально вплинула на архітектурно-просторову ідентичність Івано-Франківська, зумовивши її трансформацію з компактного історичного міста європейського типу в індустріально орієнтоване середовище з домінуванням типового житла, ідеологізованих громадських просторів та уніфікованих архітектурних рішень. Ці зміни супроводжувалися глибоким розривом із довоєнною архітектурною спадщиною, що проявлялось у фізичному знищенні або функціональній переінтерпретації історичних об'єктів.

У контексті сучасної урбаністики ці трансформації розглядаються як частина ширшої парадигми політично зумовленої модернізації міського простору, що супроводжувалася стандартизацією, регламентацією публічної сфери та викривленням природного розвитку міського морфотипу. На рівні символічного сприйняття це призвело до втрати локального наративу та розмивання ідентичності, що наразі потребує переосмислення через ревіталізаційні та культурно-політичні інтервенції. Зокрема, переосмислення радянської спадщини є одним із ключових аспектів формування сучасного культурного образу міста.

Запитання доктора архітектури, професора, професора кафедри Косьмія Михайла Михайловича:

Які фактори, зумовлені радянською епохою, призвели до виникнення просторових конфліктів у місті Івано-Франківську, та як ці конфлікти можна подолати в сучасних умовах енергоефективної трансформації міського середовища?

Відповідь здобувача: Основними чинниками виникнення просторових конфліктів у радянський період стали адміністративна централізація містобудівного планування, домінування індустріальної функції над історико-культурною, уніфікація житлового середовища та нехтування локальною архітектурною специфікою. Як результат – конфлікти між історичною забудовою та новими масштабними мікрорайонами, між інфраструктурною мережею та

соціальними потребами, а також між культурним ландшафтом і новими функціональними нашаруваннями.

Подолання цих конфліктів сьогодні можливе через стратегічне впровадження комплексної ревіталізації територій, що базується на принципах збереження і адаптації спадщини, інтеграції громади у процеси трансформації, а також впровадження енергоефективних рішень – таких як термомодернізація будівель, перепрофілювання застарілих об'єктів, розширення зеленої інфраструктури. Важливою складовою є також формування нового символічного наративу, що поєднує критичне осмислення радянського періоду з перспективами сталого розвитку та локальної самоідентифікації міста.

Після відповідей здобувача на запитання, слово для висновку було надано науковому керівнику кандидату архітектури, доценту кафедри архітектури та будівництва Савчуку Андрію Івановичу. Він зазначив, що в процесі роботи над дисертаційним дослідженням Гончарик Роман Петрович продемонстрував високий рівень наукової зрілості, професійної компетентності, здатність до самостійного глибокого аналізу, критичного осмислення складних явищ, систематизації даних та формулювання обґрунтованих наукових висновків.

Дисертація вирізняється міждисциплінарним підходом, який поєднує історико-архітектурний, містобудівний, соціокультурний і урбаністичний аналіз. Вона має чітку структуру, послідовну логіку викладення матеріалу, аргументовану постановку проблем, обґрунтування актуальності, визначення мети, завдань, об'єкта, предмета, методології дослідження, наукової новизни та практичного значення результатів.

У дисертації:

- здійснено періодизацію архітектурно-просторових змін Івано-Франківська в радянський період;
- виокремлено морфологічні особливості кожного етапу розвитку міського середовища;
- проаналізовано типи радянської житлової та громадської забудови у функціональному, естетичному й соціальному аспектах;
- обґрунтовано концепцію просторових конфліктів як індикаторів суперечливих урбаністичних трансформацій;
- розроблено практичні рекомендації щодо збереження історико-культурного середовища, ревіталізації конфліктних територій та гармонійного оновлення міста.

Окрему цінність становить запропонована автором методика фіксації та візуалізації просторових трансформацій, що може бути корисною у сфері підготовки містобудівної документації, стратегічного планування та прийняття рішень в урбаністичній політиці.

Протягом усього періоду виконання дисертації здобувач демонстрував високу відповідальність, наполегливість у досягненні наукової мети, відкритість до фахового діалогу та інтелектуальну гнучкість. Його здатність критично осмислювати архітектурну спадщину радянського періоду без ідеологічної заангажованості, а також бачення можливостей її інтеграції в сучасний контекст, свідчить про глибоке розуміння предмета дослідження.

Наукові положення, сформульовані у дисертації, відображені в публікаціях у фахових виданнях, апробовані на конференціях, а також мають потенціал до практичного застосування в рамках регіональних містобудівних стратегій.

Отже, дисертація Гончарика Р.П. на тему «Архітектурно-просторові зміни Івано-Франківська в радянський період» є самостійним, завершеним, комплексним науковим дослідженням, яке має високий рівень теоретичної новизни, глибоку аналітичну базу, переконливі наукові висновки та прикладну цінність. Вона відповідає вимогам, визначеним Порядком присудження ступеня доктора філософії, а сам здобувач повністю виконав індивідуальний план наукової роботи та навчання. Дисертація готова до подальшого захисту у спеціалізованій вченій раді.

Далі слово було надано рецензенту:

Рецензент – Огоньок Юрій Володимирович, доктор філософії архітектури, в.о. завідувача кафедри, відзначив, що дисертаційне дослідження Гончарика Романа Петровича на тему «Архітектурно-просторові зміни Івано-Франківська в радянський період» є вагомим науковим внеском у розвиток вітчизняної історії архітектури та містобудування. Робота охоплює складний історичний період 1944–1991 років, коли місто Станиславів, трансформоване в Івано-Франківськ, зазнало масштабних змін під впливом радянської урбаністичної політики.

Здобувач продемонстрував високий рівень професійної зрілості, системного мислення та здатності до міждисциплінарного аналізу, поєднавши історико-архітектурний, соціокультурний, морфологічний та типологічний підходи. Особливо заслуговує на увагу ретельна робота з архівними джерелами, графічними матеріалами й аналіз реконструкцій планувальних структур. Комплексно охоплено розвиток як житлової, так і громадської забудови.

У дисертації обґрунтовано типізацію архітектурно-просторових трансформацій міста та виокремлено структурні риси кожного етапу його розвитку – від повоєнної реконструкції до періоду пізньорадянської індустріалізації. Автор аналітично відтворив урбаністичні експерименти 1960–1980-х років, показав конфлікт між модерністськими принципами та історичною міською тканиною, а також розкрив соціально-психологічні наслідки формування типового житлового середовища.

Науково цінною є авторська концепція просторових конфліктів у міському середовищі, яка розглядається як багатофакторне явище, зумовлене втратами історичної забудови, надмірною щільністю, незбалансованим функціональним зонуванням та архітектурною дисгармонією. Важливо, що дисертант запропонував не лише діагностику проблем, а й конкретні містобудівні рішення з урахуванням соціальних, культурних і екологічних чинників.

Робота характеризується чіткою логічною структурою, відповідністю принципам академічної доброчесності та високим рівнем наукової аргументації. Послідовне викладення матеріалу, обґрунтованість аналітичних висновків, точність використання термінології та належне посилання на першоджерела свідчать про дотримання дисертантом етичних стандартів наукової діяльності. Структурна логіка дослідження чітко простежується в узгодженості між

визначеними метою та завданнями, сформульованими науковими положеннями й висновками.

Автор демонструє здатність до критичного осмислення суперечливої спадщини радянського періоду без ідеологічних оцінок, розглядаючи її як важливий складник історичного наративу міста. Такий підхід є особливо цінним в умовах поляризації поглядів на радянську архітектуру та містобудування. Замість оцінювання за політичними критеріями, дисертант пропонує об'єктивний науковий аналіз просторових процесів того часу, виявляючи як досягнення (індустріалізація житла, організація мікрорайонної структури), так і недоліки (стандартизація, руйнування історичного середовища, соціальна монотонність).

Підсумовуючи, рецензент підкреслив, що дисертація Гончарика Р.П. повністю відповідає критеріям, установленим до наукових кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування», відзначається науковою новизною, практичною значущістю та актуальністю для сучасного українського містобудівного дискурсу. Робота заслуговує на позитивну оцінку й може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді.

Рецензент – Карпаш Максим Олегович, доктор технічних наук, професор, професор кафедри, відзначив, що тема дисертаційного дослідження Гончарика Романа Петровича є особливо актуальною в умовах сучасних трансформацій українських міст, потреби в критичному переосмисленні спадщини радянського модернізму та інтеграції принципів сталого розвитку й енергоефективності у містобудівну практику.

Автор чітко визначив об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, які відповідають міждисциплінарному характеру теми. У дисертації здійснено всебічний аналіз планувальних структур, трансформацій центральних зон Івано-Франківська, еволюції житлової забудови, зокрема індустріальних мікрорайонів, а також соціальних і просторових наслідків реалізації типових містобудівних моделей радянського часу.

Суттєвим внеском у науку є розроблена автором типологія архітектурно-просторових конфліктів, яка враховує як морфологічні, так і соціально-культурні чинники. Значущою є спроба інтеграції соціологічного інструментарію для аналізу сприйняття трансформацій мешканцями міста. Застосований комплекс методів дозволив оцінити актуальні потреби міського середовища з урахуванням не лише функціональних, але й гуманітарних аспектів.

Особливої уваги заслуговує розгляд аспектів енергоефективності в контексті реконструкції та модернізації забудови радянського періоду. Дисертант обґрунтовано наголошує на необхідності оновлення конструктивних систем, проведення термомодернізації житлового фонду та впровадження ресурсозберігаючих технологій при ревіталізації мікрорайонів. Запропоновані підходи є важливим внеском у формування екологічно чутливого, комфортного та функціонально гнучкого міського середовища.

Дисертація також торкається проблеми взаємодії між владою, бізнесом та громадою в управлінні міськими трансформаціями. Запропонована модель

стейкхолдерної взаємодії має прикладний потенціал у контексті реформування інструментів просторового планування та громадської участі.

Узагальнюючи, рецензент наголосив, що дисертація Гончарика Р.П. є високоякісною науковою працею, що характеризується логічністю побудови, високим рівнем обґрунтованості висновків, теоретичною глибиною та практичною спрямованістю. Отримані результати становлять суттєвий внесок у розвиток архітектурної науки, урбаністики та технічної модернізації міського середовища. Робота беззаперечно заслуговує на позитивну оцінку та може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор архітектури, професор, професор кафедри архітектури та містобудування Косьмій Михайло Михайлович відзначив, що дисертант Роман Гончарик продемонстрував високий рівень фахової підготовки, системне бачення проблем архітектурного розвитку міста Івано-Франківська в радянський період та глибоке розуміння комплексної природи урбаністичних трансформацій. В дисертації проведено багаторівневий міждисциплінарний аналіз просторово-планувальних, соціокультурних, екологічних та естетичних аспектів архітектурного розвитку міста, обґрунтовано сучасні методологічні підходи до вивчення радянської спадщини.

Серед вагомих наукових результатів особливо слід виокремити запропоновану автором періодизацію архітектурно-просторових змін, аналітичну класифікацію типових планувальних рішень та розроблену методику ідентифікації просторових конфліктів на основі GIS-аналізу. Значну цінність має також аналіз соціальних наслідків радянських містобудівних рішень для міської ідентичності, структури публічних просторів та взаємодії між мешканцями й урбаністичним середовищем.

Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані в дисертації, відзначаються високим рівнем обґрунтованості та актуальністю, що підтверджено широким використанням джерельної бази, архівних матеріалів, історичних карт, соціологічних опитувань, статистичного аналізу та натурного обстеження. Аргументація автора є послідовною, логічною, а структура роботи повністю відповідає вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

У підсумку було підкреслено, що дисертація Гончарика Романа Петровича на тему «Архітектурно-просторові зміни Івано-Франківська в радянський період» є завершеною науковою працею, виконаною на високому академічному рівні, і заслуговує на попередню експертизу з подальшим поданням до спеціалізованої вченої ради для захисту.

Кандидат технічних наук, доцент кафедри архітектури та будівництва Артьомов Віталій Євгенійович відзначив, що дисертаційна робота Гончарика Романа Петровича є вагомим внеском у вивчення просторового розвитку міст радянського періоду з акцентом на Івано-Франківськ як репрезентативний приклад. Дослідження поєднує архітектурно-планувальний аналіз із соціальними,

інженерними та екологічними чинниками, що дозволяє розглядати місто як складну динамічну систему.

Автором запропоновано науково обґрунтовані підходи до ревіталізації застарілих міських територій, проаналізовано наслідки ідеологізованого планування та стандартизації, притаманних радянському містобудуванню, а також окреслено шляхи їх подолання. Особливу цінність мають аналітичні напрацювання щодо впливу радянської архітектури на якість міського середовища, екологічну ситуацію та технічну інфраструктуру міста.

Дисертація відзначається логічною структурою, чітко окресленими завданнями та системністю в реалізації мети дослідження. Результати можуть мати прикладне значення для сучасного містобудівного проєктування, зокрема під час розробки детальних планів територій, програм реконструкції житлових районів та ревіталізації промислових зон. Робота повністю відповідає критеріям дисертації на здобуття ступеня доктора філософії.

Кандидатка мистецтвознавства, доцентка кафедри дизайну Гілязова Наталія Михайлівна підкреслила, що дослідження Гончарика Р.П. є цінним науковим внеском, який демонструє міждисциплінарний підхід до аналізу міського середовища, поєднуючи архітектурний аналіз з культурологічним, соціальним та мистецтвознавчим дискурсом. Дисертант глибоко осмислив вплив радянських містобудівних моделей на візуальну ідентичність міста, а також на трансформацію образу Івано-Франківська у свідомості його мешканців.

Особливої уваги заслуговує аналіз змін у сприйнятті історичної пам'яті, зниження ролі традиційного міського ландшафту та стандартизація естетичних параметрів середовища в період 1940–1980-х років. Автор переконливо доводить, що ці процеси не тільки трансформували архітектуру, але й культурну свідомість громадян, зумовивши потребу в сучасній інтерпретації та гуманізації міського простору.

Робота є високоякісною з науково-методичної точки зору, має чітко визначену предметну область, містить нові підходи до інтерпретації архітектурно-просторової спадщини та може стати платформою для подальших досліджень у сфері гуманітарного урбанізму, збереження культурної ідентичності та дизайну публічних просторів. Дисертація заслуговує на схвалення та подальший захист у спеціалізованій вченій раді.

Узагальнюючи висловлені в процесі обговорення дисертації думки, головуюча фахового семінару, кандидатка хімічних наук, заступниця завідувача кафедри Шевчук М.О., акцентувала увагу на тому, що дисертаційне дослідження здобувача Гончарика Романа Петровича «Архітектурно-просторові зміни Івано-Франківська в радянський період» є завершеною самостійною науковою працею, що вирізняється високим рівнем теоретичного опрацювання, методологічною виваженістю та значною практичною спрямованістю.

У дисертації обґрунтовано актуальність теми в контексті сучасних викликів урбаністичного розвитку історичних міст України, запропоновано науково нові підходи до аналізу архітектурно-просторових трансформацій, здійснено ґрунтовну періодизацію радянського етапу розвитку міського середовища Івано-Франківська, а також розроблено рекомендації, спрямовані на збереження,

ревіталізацію та інтеграцію архітектурної спадщини відповідного періоду в сучасні просторові структури. Було відзначено, що дисертант усунув усі зауваження, висловлені під час попереднього обговорення, доповнив науковий апарат дослідження, удосконалив формулювання наукових положень і висновків, а також суттєво доопрацював прикладний аспект роботи.

Присутні на засіданні науковці одноголосно запропонували: визнати дисертацію Гончарика Р.П. завершеною теоретично та практично-значимою науковою роботою, що містить висновки, які сприяють розв'язанню нагальної наукової проблеми та є суттєвим внеском у розвиток науки з історії архітектури та містобудування та архітектурного проектування, і яка може бути рекомендована для захисту у спеціалізованій вченій раді. Тому запропонувала схвалити такий позитивний висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

ВИСНОВОК

**щодо дисертації Гончарика Романа Петровича на тему
«Архітектурно-просторові зміни Івано-Франківська в радянський період», на
здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань «Архітектура та
будівництво» за спеціальністю 191 Архітектура та містобудування**

Актуальність теми дисертації Гончарика Р.П. зумовлена необхідністю комплексного осмислення трансформацій міського середовища, що відбулися під впливом радянської ідеології, централізованого планування та типового проектування. В умовах сучасного урбаністичного розвитку та пошуку сталих моделей ревіталізації міського простору постає потреба у науково обґрунтованих підходах до адаптації радянської архітектурної спадщини, враховуючи її історико-культурну цінність, соціальні наслідки та екологічні виклики. Недостатність системних досліджень, присвячених комплексному аналізу архітектурно-планувальних рішень, соціальних та просторових конфліктів радянської доби в Івано-Франківську, обумовлює необхідність даного дослідження, результати якого можуть стати основою для формування збалансованої політики реконструкції й інтеграції радянської спадщини в сучасне міське середовище.

Наукове завдання, за розв'язання якого здобувач заслуговує присудження наукового ступеня, наукового ступеня доктора філософії, полягає у комплексному архітектурно-містобудівному аналізі просторових трансформацій Івано-Франківська в радянський період (1944–1991 рр.), з урахуванням історико-культурного контексту, соціальних, ідеологічних, функціональних та екологічних чинників. У межах дослідження вперше запропоновано інтегровану методiku вивчення архітектурно-просторових змін, яка базується на поєднанні морфологічного, історико-генетичного, соціологічного, екологічного та GIS-аналізу, що дало змогу ідентифікувати закономірності радянської урбаністики, виявити типові конфлікти у міському середовищі та сформулювати науково обґрунтовані рекомендації щодо адаптації і ревіталізації міського простору відповідно до сучасних потреб та принципів сталого розвитку.

На основі проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень; *найсуттєвішими науковими результатами, які одержав здобувачка особисто та які характеризуються достовірністю та науковою новизною, є такі:*

- дисертантом здійснено комплексний аналіз архітектурно-просторових трансформацій міського середовища Івано-Франківська в радянський період, що дозволив виявити основні етапи, тенденції та закономірності планувального розвитку міста в контексті ідеологічних, соціально-економічних та культурних змін;

- дисертантом обґрунтовано й систематизовано типові просторові конфлікти, що виникли внаслідок радянської містобудівної політики. Визначено їх основні види: історико-культурні, соціально-функціональні, екологічні та візуально-просторові, а також проаналізовано їх вплив на сучасну урбаністичну ситуацію;

- автором розроблено авторську методику ідентифікації та картографування просторових конфліктів, яка базується на інтеграції методів архітектурного аналізу, соціологічних досліджень, екологічної оцінки та використанні GIS-технологій, що забезпечує системний підхід до вивчення урбаністичних проблем;

- автором запропоновано концепцію ревіталізації радянської забудови, яка поєднує збереження цінних архітектурних об'єктів, переосмислення їхньої функціональної ролі та включення у структуру сучасного міста через принципи контекстуальності, інклюзивності, сталого розвитку та збереження міської ідентичності;

- дисертантом обґрунтовано вплив архітектурно-просторових змін на соціальну структуру міста, зокрема на формування нових житлових спільнот, зміну характеру публічних просторів і трансформацію історичної пам'яті, що дозволяє розглядати радянську спадщину як складний соціокультурний феномен;

- у дисертації уточнено морфологічну періодизацію розвитку міської структури Івано-Франківська, яка охоплює три ключові етапи: повоєнну реконструкцію, інтенсивне містобудування і період архітектурної кризи, що дозволяє дослідити динаміку формування просторово-планувальної структури міста у взаємозв'язку з соціальними та екологічними чинниками;

- дисертантом запропоновано модель комунікації між владою, громадою та інвесторами, яка ґрунтується на принципах прозорості, діалогу та публічності при прийнятті містобудівних рішень, що сприяє зниженню конфліктності у процесі трансформації міського середовища;

- у роботі сформульовано методичні засади застосування міждисциплінарного підходу у вивченні радянських трансформацій міста, який поєднує архітектурно-містобудівні, соціологічні, історико-культурні та екологічні методи, що забезпечує повноцінне охоплення об'єкта дослідження та надає основу для розробки сучасної політики просторового розвитку.

Значення наукових результатів для теорії і практики та рекомендації щодо використання. Сформульовані та обґрунтовані в роботі положення, висновки та пропозиції можуть бути використані як методологічна основа для проведення подальших наукових досліджень та в освітньому процесі у закладах

архітектурного та урбаністичного профілю для підготовки фахівців, здатних працювати сфері архітектури та урбаністики.

Матеріали дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила», зокрема при викладанні курсів «Історія архітектури та містобудування», «Теоретичні та методичні основи архітектурного проектування»; в науково-дослідній та експертно-аналітичній роботі Науково-дослідного інституту імені академіка УАН І.М. Луцького при виконанні наукових програм розвитку Університету Короля Данила, Прикарпатського регіону та України відповідно до плану проведення наукових досліджень, при підготовці науково-практичних експертних висновків, зауважень і пропозицій до проєктів в зазначеній сфері.

Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій забезпечується:

- застосуванням методологічних принципів наукової об'єктивності, послідовності, достовірності та неупередженості під час аналізу джерел, інтерпретації матеріалів і формування теоретичних положень;

- широкою джерельною базою, що включає офіційні генеральні плани Івано-Франківська радянського періоду, архівні документи, історико-картографічні матеріали, статистичні звіти, наукові та нормативні публікації, що забезпечують репрезентативність та фактологічну верифікованість отриманих результатів;

- застосуванням комплексу взаємодоповнювальних методів дослідження (історико-генетичного, морфологічного, порівняльного, типологічного, картографічного, соціологічного, GIS-аналізу та натурного обстеження), які у своїй сукупності дали змогу здійснити всебічне, системне і верифіковане вивчення архітектурно-просторових трансформацій;

- порівняльним аналізом архітектурно-містобудівних процесів Івано-Франківська з аналогічними трансформаціями в містах України та постсоціалістичного простору, що забезпечує узагальненість і наукову обґрунтованість висновків;

- підтвердженням результатів дослідження соціологічними опитуваннями мешканців Івано-Франківська, що дозволило об'єктивізувати оцінку просторових трансформацій у соціальному вимірі та інтегрувати суб'єктивні наративи в науковий аналіз;

- методологічною послідовністю викладення матеріалу: від постановки проблеми до формулювання обґрунтованих висновків і практичних рекомендацій, що логічно впливають із поставлених завдань і досягнутих результатів;

- відповідністю між сформульованими висновками та реальними викликами сучасного містобудівного розвитку, що підтверджується потенціалом практичного використання розроблених підходів і рекомендацій у сфері просторового планування, ревіталізації та управління міським середовищем.

Особистий внесок здобувача. Дисертація виконана Гончариком Р.П. самостійно. Усі сформульовані положення та висновки є результатом особистих досліджень дисертанта. Використані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези

інших авторів мають відповідні посилання і використані лише для підкріплення ідей здобувача або відповідної наукової полеміки.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертації обговорювалися на засіданнях кафедри архітектури та будівництва Університету Короля Данила, де було виконано дисертацію, а також оприлюднені на трьох конференціях і наукових семінарах, а саме:

Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми та перспективи розвитку проектної діяльності: теорія, практика, інновації» (Івано-Франківськ, 12 листопада 2014 р.); Звітній викладацькій та студентській науково-практичній конференції «Наука та освіта ХХІ століття» (Івано-Франківськ, 7 травня 2015 р.); Звітньому науково-практичному семінару «Архітектурна освіта проблеми та перспективи розвитку» (Івано-Франківськ, 19 листопада 2015 р.); Всеукраїнській науково-технічній конференції «Проблеми архітектури і містобудування в умовах глобалізації» (Харків, 15-16 листопада 2016 р.); VII Міжнародному науково-практичному симпозиуму «Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки. Післявоєнна відбудова України» (м. Івано-Франківськ, 25 травня 2023 року);

Публікації. Основні положення та результати дисертації повно висвітлені в 7 наукових публікаціях, з яких 3 статті опубліковані в наукових фахових виданнях України, 1 у науковому періодичному виданні держави країн Європейського Союзу (Республіки Польща), та 2 тези доповідей, оприлюднених у збірниках матеріалів конференцій. Публікації відповідають вимогам пунктів 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Наукові результати в опублікованих наукових працях не повторюються. **Всі представлені наукові публікації здобувача зараховуються за темою дисертації, а саме:**

1. Гончарик Р.П. Соціальні наслідки та трансформації в міському середовищі Івано-Франківська під впливом радянської архітектури. *Комунальне господарство міст науково-технічний збірник. Серія: «Технічні науки та архітектура»*. Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова. 2024. № 6 (187). С. 75–80.

2. Honcharyk R. Architectural and Spatial Transformations in Ivano-Frankivsk During the Soviet Period: Main Features and Characteristics. Warszawa, Poland, POLISH JOURNAL OF SCIENCE. 2023. № 69, С. 3–12.

3. Гончарик Р.П. Особливості реконструкції «Стометрівки» як знаковий проект Івано-Франківська в період з 1960 по 1989 роки. Особливості та регіональний контекст. *Науковий вісник національного авіаційного університету. «Теорія та практика дизайну»* Київ, 2023. № 29-30. С. 44–54.

4. Гончарик Р.П. Архітектурно-планувальна організація формування розвитку житлової архітектури Івано-Франківська в період 1944-1989 років. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2022. № 64. С. 169–178.

5. Гончарик Р.П. Вплив радянської архітектури на сучасне міське середовище: соціальні наслідки та перетворення. *Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки. Післявоєнна відбудова України*: матеріали VII Міжнародного науково-практичного симпозіуму (м. Івано-Франківськ, 25 травня 2023 року). Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ ЗВО «Університету Короля Данила». 2023. С. 58-60.

Оцінка мови і стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Форма і зміст дисертації та анотації відповідають вимогам, що встановлені Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.

Предмет дослідження визначений у межах науки історії архітектури та містобудування.

Дисертація є самостійною, цілісною, завершеною, кваліфікованою працею, в якій містяться висунуті здобувачем науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати й наукові положення, що характеризуються єдністю змісту, вирішують конкретне наукове завдання і свідчать про особистий внесок здобувачки в архітектурну науку.

Анотація дисертації є узагальненим коротким викладом її основного змісту. В анотації стисло представлені основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та практичного значення, що дає повне уявлення про виконану здобувачем роботу.

Обсяг дисертації та анотації, а також зміст роботи відповідає встановленим вимогам.

Висновок:

1. Дисертація Гончарика Романа Петрович на тему «Архітектурно-просторові зміни Івано-Франківська в радянський період», яка підготовлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 Архітектура та містобудування, є кваліфікаційною науковою працею, виконаною здобувачем особисто, яка містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для знань в галузі архітектури та містобудування, а також свідчить про особистий внесок здобувача в архітектурну науку та характеризується єдністю змісту.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Гончарика Романа Петровича на тему «Архітектурно-просторові зміни Івано-Франківська в радянський період», яка підготовлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 Архітектура та містобудування, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.

3. Допустити здобувача Гончарика Романа Петровича до проходження процедури його атестації разовою спеціалізованою вченою радою на підставі публічного захисту його наукових досягнень у формі підготовленої ним дисертації на тему «Архітектурно-просторові зміни Івано-Франківська в радянський період», на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань «Архітектура та будівництво» за спеціальністю 191 Архітектура та містобудування.

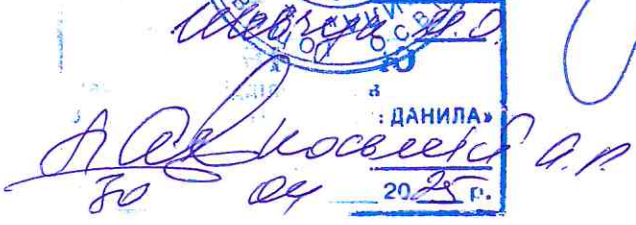
Голосували “за” – 12 присутніх на засіданні кафедри докторів і кандидатів наук.

Головуюча на засіданні –

заступниця завідувача кафедри архітектури та будівництва

Університету Короля Данила,

доцент кафедри, кандидат хімічних наук

 М.О.ШЕВЧУК

: ДАНИЛА»
30 04 2023 р.